

Ръководство за инвестиране

Какво е ЕОЦКП?

ЕОЦКП е съкращението на Европейския орган за ценни книжа и пазари. Това е независим регулаторен орган на Европейския съюз, а седалището му е в Париж.

Една от целите на ЕОЦКП е да засили защитата на инвеститорите във финансовия сектор.

Органът осъществява това, като гарантира, че правилата, приложими по отношение на финансовия сектор, се прилагат по подходящ начин в Европейския съюз.

Целта е да се допринесе за повишаване на доверието на потребителите във финансовата система като цяло, както и за по-добрата защита на потребителите на финансови услуги.

Защо ЕОКЦП издава настоящото ръководство?

Въпреки че в Европа действат закони за защита на инвеститорите, оказването на помощ на потребителите чрез образователни инициативи като настоящото информационно ръководство е важна крачка към подпомагане на инвеститорите сами да защитават интересите си.

Настоящото ръководство е предназначено за потребители, които са инвестирали или планират да инвестират във финансови продукти.

Без значение каква сума планирате да инвестирате, важно е да знаете какви възможности за инвестиции ви се предлагат. Съществуват различни инвестиционни услуги и множество различни продукти, така че за вас е важно да разберете и да вземете под внимание рисковете и печалбите, които ви очакват при избора на различни инвестиционни услуги и продукти.

Също така е важно да разберете какви са вашите права, както и какво можете да очаквате по отношение на информацията, която ще се изисква от вас или ще ви бъде предоставена, в зависимост от това какъв вид инвестиционна услуга или продукт ще изберете.

Настоящият наръчник е предназначен да ви предостави практическа информация относно инвестирането, за да бъдете по-добре подготвени. Съществуващите закони предоставят на потребителите известно равнище на защита, но за да направите информиран избор, е необходимо също да участвате активно в процеса на инвестиране.

Какви видове инвестиционни услуги се предлагат?

Когато инвестирате, следва да помислите за вида и размера на подкрепата, която ще поискате от инвестиционното дружество или доставчика на инвестиционни услуги, така че да можете да съсредоточите вниманието си най-вече върху дружествата, които могат да ви помогнат за изпълнението на вашите изисквания.

Ясното разбиране какво търсите може да ви предпази от извършване на разходи, които в действителност не е необходимо да правите, или пък да изберете дружество, което не може да ви предостави това, от което се нуждаете.

Предлагат се следните инвестиционни услуги:

Инвестиционна консултация: Предоставени са ви лични препоръки относно продукти. Тази услуга е най-подходяща за инвеститори, които искат сами да взимат инвестиционните си решения, но искат и съдействие и експертна консултация от финансови консултанти.

Инвестиране (или търгуване) без инвестиционна консултация:

Инвестиционното дружество ще получи от вас и ще предаде или изпълни вашите нареждания за закупуване или продажба на продукти — без да ви предостави консултация. Тази услуга обикновено е най-подходяща за по-опитни или разчитащи на себе си инвеститори, които са способни сами да събират и оценяват информация за продукти и които са в състояние сами да взимат инвестиционни решения без съдействие от други лица. Този вид услуга все повече се предлага посредством интернет.

Управление на портфейли: Вашите инвестиции се управляват от инвестиционно дружество от ваше име, а вие разчитате на взетите решения и направения избор от дружеството. Дружеството няма да ви уведомява

всеки път, когато направи инвестиция от ваше име. От дружеството обаче се изисква редовно да се отчита пред вас за действията си, извършени от ваше име. Тази услуга (управление на портфейли) е най-подходяща за инвеститори, които са свикнали да възлагат решението за избор на инвестиция на други лица.

Какви въпроси ще ви бъдат зададени, когато потърсите услуги за инвестиционна консултация или управление на портфейли?

Когато избирате консултация или управление на портфейли, вие избирате по-висока степен на доверяване на инвестиционното дружество, отколкото в случай на сделки без консултация. Поради това е необходимо да приемете, че дружеството разбира индивидуалните ви нужди и свързаните с вас обстоятелства, така че да ви препоръча или закупи и продаде подходящия за вас продукт.

За дружеството е важно да събере пълна и точна информация от вас, за да може да препоръча или подбере продукти, които са подходящи за вас. Изключително във ваш интерес е да предоставите на дружеството вярна, актуална и пълна информация. Следва също да държите дружеството в течение относно всякакви значителни промени във вашето положение. Дружеството е задължено да запази поверителността на цялата тази информация.

Дружеството ще трябва да Ви зададе редица въпроси като част от процес, **оценка за подходящ продукт**. Тези въпроси са насочени към вашите инвестиционни цели, финансовото ви положение и вашите познания и опит. Дружеството ще подготви своите препоръки в съответствие с вашите отговори.

Вашите инвестиционни цели: Въпросите относно вашите инвестиционни цели могат да включват:

- Целта на инвестицията. Например целите ви биха могли да бъдат инвестиция с цел получаване на приходи (редовни плащания като дивиденди или лихви) или с цел растеж (увеличаване на стойността на вашия капитал при падежа на инвестицията), или за да предпази капитала ви. Тази информация се отнася и до вашата *склонност да поемате рискове* и профила ви.
- Размерът на инвестицията.
- Срокът, в който желаете да държите инвестицията. Тази информация е от особено значение, когато купувате продукти, които могат да се окажат трудни или скъпи за продажба преди техния договорен падеж. Тази информация също е важна по отношение на това как се облагат определени инвестиции (напр. облагането може да е свързано с периода на задържане на продукта).

- Вашата склонност да поемате рискове и профила ви. За дружеството е важно да разбере дали искате да поемете ограничени рискове или да приемете по-високо равнище на риска с по-голям потенциал за печалба, но също така и вероятност за загуба на капитал.

Вашето финансово положение:

Информация относно финансовото ви положение може да бъде получена чрез въпроси във връзка с вашите доходи, активи, дългове и всички друга ваши официални задължения. Поради това можете да очаквате да ви бъдат зададени въпроси от следните области:

- Обобщение на активите (напр. суми, държани в банка, недвижимо имущество или други инвестиции). Дружеството следва, където е уместно, да събере и информация относно състояния, срокове, достъп, заеми, гаранции и други ограничения, ако са приложими, спрямо тези активи.
- Обобщение на задълженията и редовните финансови задължения (напр. наем, такси за образование, вноски за застраховка живот).
- Размерът на редовните ви приходи и общите доходи, в зависимост от това дали са постоянни или временни, и източникът на тези доходи (напр. от заетост, пенсионен доход, инвестиционен доход, доход от наем и т.н.).
- Планове за здравни грижи.
- Договорености за пенсионно планиране.
- Статусът на заетостта ви.
- Семейното ви положение.
- Положението в семейството ви (това може да се отрази на финансовото ви положение — например в случай на раждане на дете или когато децата ви достигнат възраст за постъпване в университет).

Вашите познания и опит: Информация относно вашите познания и опит във връзка с финансовите пазари и продукти може да бъде събрана чрез въпроси относно:

- Видовете услуги, сделки и продукти, с които сте запознати.
- Характерът, обемът и честотата на предишни сделки.
- Образователна степен.
- Професията ви или предишната ви професия.

Тези списъци не са изчерпателни. Може да бъдете запитани и за друга информация. Законът изисква от дружествата да съберат информация от вас. Обхватът на събраната информация ще варира в зависимост от естеството на клиента, естеството и обхвата на услугата, която предстои да бъде предоставена, и вида продукт или сделка, които се предвиждат, включително тяхната сложност и възможните рискове.

Не забравяйте, че изключително във ваш интерес е да предоставите на дружеството колкото се може по-пълна картина на личното ви положение и вашите цели. Така дружеството ще разполага с цялата необходима информация, за да изготви подходяща за вас препоръка. Разбира се, съществуват закони за защита на данните, които да защитят личните ви данни и неприкосновеност на личния живот.

Ако дружество, предоставящо консултации или управление на портфейли, не иска или не може да се сдобие с необходимата информация за извършване на оценка за подходящ продукт, то не може да изготви препоръка или да взема решения от ваше име. Ако предоставите ограничена или грешна информация, това ще се отрази на естеството на услугата, която инвестиционното дружество ще може да ви предложи.

Какви въпроси ще ви бъдат зададени, когато не търсите инвестиционна консултация?

Когато искате дружество да закупи или продаде инвестиция, без да ви предоставя услуги за консултация или управление на портфейли, ще е необходимо дружеството да провери така наречената **целесъобразност** на продукта за вас. Следва да разберете какви са последиците, както и каква е степента на риска при този вид услуга.

Дружеството ще трябва да ви зададе въпроси относно вашите познания и опит във връзка с конкретната инвестиция, за да може да оцени дали този продукт е подходящ за вас. Видовете въпроси, които могат да ви бъдат зададени, включват:

- Видовете услуги и продукти, с които вече сте запознати.
- Характерът, обемът и честотата на предишни сделки.
- Образователна степен.
- Професията ви или предишната ви професия.

Важно е да разберете, че основната цел на тези въпроси е да провери дали притежавате необходимите познания и опит, за да разберете възможните рискове по отношение на конкретната инвестиция.

Ако дружеството заключи, че притежавате необходимите познания и опит, за да разберете възможните рискове, то може да продължи с избраната от вас сделка.

Другата възможност е да получите предупреждение от дружеството, с което ви уведомява, че дружеството или не счита предложената сделка за подходяща за вас, или информацията не е достатъчна, за да се определи целесъобразността. Ако въпреки това настоявате да продължите със сделката, ще го направите на свой риск.

Какви въпроси следва да зададете на себе си и на дружеството?

Важно е да зададете въпроси, преди да вземете решение по отношение на вашите инвестиции (със или без консултация). Не се притеснявайте. Не забравяйте, че това са вашите пари.

Дружеството трябва да ви предостави определена информация, включително информация кой регулира дейността му, както и за услугите, за чието предоставяне притежава разрешително. Тази информация има за цел да ви помогне да разберете естеството на неговите услуги, видовете предлагани продукти и възможните рискове. Не се колебайте да проверите тази информация. Ако има неясноти или нещо, което не разбирате, или ако се нуждаете от допълнителна информация, попитайте.

Задайте въпроси, които да ви помогнат да разберете продуктите и свързаните с тях рискове

Тъй като вие сте този, който взема инвестиционните си решения, следва да сте сигурни, че разбирате предимствата, недостатъците и рисковете, свързани с различните видове инвестиции. Ще получите информация, с която се разясняват естеството, рисковете и цените на продуктите. Тази информация включва например описание на свързаните с продукта рискове, както и дали цената/стойността може да се колебаят. Количеството на информацията ще зависи от вида продукт, неговата сложност и рисков профил.

Не забравяйте, че всички инвестиции включват известна степен на риск: по-високите рискове увеличават вероятността да загубите част от или цялата си първоначална инвестиция. Важно е да разберете какви са инвестиционните ви решения и как различните видове инвестиции могат да направят така, че вашите пари „да работят“. Рисковете и потенциалната възвръщаемост се различават значително в зависимост от конкретната инвестиция.

Питайте за такси, цени и разходи

Услугите за инвестиционни консултации и управление на портфейли не са безплатни. Когато поискате услуга за инвестиционна консултация или управление на портфейли, попитайте дружеството каква ще бъде таксата ви в началото и в бъдеще.

Важно е да разберете как дружеството получава заплащането за своите услуги, така че поискайте от дружеството да ви даде съответните разяснения. Например дали получава такси или комисиони, или други ползи от доставчиците на продуктите, които препоръчва или в които инвестира от ваше име? Това също така ще ви помогне да оцените независимостта на дружеството при изготвянето на инвестиционните препоръки или при инвестирането от ваше име.

- Различните продукти са с различни цени и са свързани с различни разходи. За някои продукти, например акции и ценни книжа, е възможно от вас да бъде поискано да платите еднократна комисиона за закупуване и продажба на продукта.
- За други продукти, например взаимни фондове, в определени моменти се начисляват такси на основата на конкретни действия от ваша страна, а някои такси се начисляват на текуща основа. Таксите са описани подробно в проспекта на всеки фонд, който следва да прочетете, преди да инвестирате.

- В допълнение, задържането на повечето инвестиционни продукти от дружествата е възможно да доведе до пораждаване на някои допълнителни такси, наречени такси за *попечителство*. Тези такси се заплащат от вас.

Поискайте информация за дружеството

Необходимо е дружествата да притежават разрешително за предоставяне на услуги. Ако дадено дружество не притежава разрешително да предоставя инвестиционни услуги и дейности, то няма право да ги предоставя.

Винаги проверявайте дали дружеството притежава разрешително във вашата държава на <http://www.esma.europa.eu/page/Investment-Firms> или на уебсайта на националния регулаторен орган за дружеството.

Информация относно управлението на портфейли

След като сте поискали от дадено дружество да управлява инвестиции от ваше име (управление на портфейли), следва да получите информация, включително описание на целите на управлението, свързаното равнище на риска, какви видове продукти или сделки могат да бъдат включени в портфейла ви, както и информация относно метода на оценка и честотата на оценките на вашите инвестиции. Също следва да попитате как ще се изчислява доходността на портфейла ви.

Питайте за напредъка на вашите инвестиции

Поискайте информация колко често ще получавате извлечения, както и какво ще е съдържанието им. Това ще ви помогне по-лесно да разберете извлеченията след тяхното

получаване. По време на отношенията си с дружеството винаги искайте информация за възвръщаемостта на вашите инвестиции и обмислете, дори обсъдете с дружеството дали резултатите отговарят на вашите очаквания и цели. „Работят“ ли тези инвестиции по начина, в който са ви накарали да повярвате?

Питайте за политиката на дружеството в областта на изпълнението на поръчки

За да завърши покупката или продажбата на продукти, от вашето дружество се изисква да постигне възможно най-добрия резултат за вас. Политиката на дружеството в областта на изпълнението на поръчки ще включва информация как и къде дружеството изпълнява поръчки, както и за факторите, отразяващи се на избора на място за изпълнение.

Питайте за политиката на дружеството в областта на конфликтите на интереси

От дружествата се изисква да действат изключително във ваш интерес. За да постигнат това, от тях се изисква да имат действащи ефективни правила за предотвратяване на конфликти, които биха се отразили негативно на интересите ви.

Друга информация

Преди да инвестирате, би било разумно да се уверите, че ви е известно какви са правилата, ако се наложи да подадете оплакване срещу дружеството или да търсите обезщетение.

Списък със схеми за обезщетяване на инвеститори (или механизми за подаване на жалби от инвеститори) са достъпни и на уебсайта на ЕОЦКП (<http://www.esma.europa.eu/content/Welcome-Investor-Corner>), както и на уебсайта на мрежата FIN-NET (http://ec.europa.eu/internal_market/fin-net/index_en.htm).

Не забравяйте, че цялата информация, предоставена от дружеството, трябва по закон да бъде вярна, ясна и да не е подвеждаща. Предоставената информация следва да не представя в невярна светлина, омаловажава или прикрива важни въпроси, заявления или предупреждения. Ако не разбирате предоставената ви информация, поискайте допълнителна информация.

Водете си бележки при всеки разговор с дружеството, записвайте си всички въпроси и отговори. Отбелязвайте също какво сте решили да правите. Ако нещо се обърка и подадете жалба, с помощта на записките ви може да се установи кой какво е казал.

Заклучение

Всеки инвеститор започва с основните неща. Преди да решите как да инвестирате парите си, трябва да определите основните си финансови нужди и цели. Помогнете на вашето инвестиционно дружество да разбере в какво искате да инвестирате, какво е финансовото ви положение и какви са вашият опит и познания относно финансовите продукти и пазари.

Без значение колко много или малко пари имате, важното е да се образовате относно възможностите и правата си. Никога не забравяйте: ако имате съмнения, задавайте въпроси.